

Пішла вже 5-та осінь під убивчим небом. Як тобі живеться, Україно?

Хижі часи під убивчим небом тривають. З якими викликами й проблемами в цій страшній реальності зіштовхується Україна? На що сподівається? Чи покладається лише на свої сили, чи очікує на справжню і своєчасну допомогу від союзників? На чий досвід при цьому спирається?.. Запитань — багато, часу на виправлення помилок — мало, а люди гинуть і гинуть: як на фронті, так і в тилу. У матеріалах із авторитетних ЗМІ, які ми зібрали, багато всього. Але звернімо увагу на ті аспекти, які мають привести нас до перемоги.

Тож і радимо прочитати матеріал всесвітньовідомого історика Тімоті СНАЙДЕРА «Уникнути помилок Америки...», який ми опублікували на 3-й сторінці вересневого випуску газети. Хоча б ось ці рядки з нього:

«Невдовзі після початку російського вторгнення я взяв участь у публічній дискусії в Празі. Емоції вирували. Одна людина у футболці з російським фашистським гаслом взяла мікрофон і запитала, чому Росія повинна дотримуватися будь-яких правил, якщо американці не дотримувалися їх в Іраку у 2003 році. Я відповів, що правила залишаються правилами: американське вторгнення було незаконним, але дві помилки не роблять одну з них правильною. Це запитання було прикладом підходу, що впливав із внутрішньої логіки олігархічного режиму — але який також полегшили Сполучені Штати: не існує правди, немає правильного й неправильного, немає правил.

Американці стверджували, що боротьба з тероризмом вимагає усунення режиму — який, хоч і був жакхливим, придушував ісламизм, що стояв за подіями 11 вересня. Росіяни довели цей абсурд до ще більшого рівня: українці нібито всі були геями, всі — нацистами і всі — євреями. Української держави нібито не існувало — але водночас вона пригнічувала росіян. Попри те, що Росія сама була авторитарним режимом, вона нібито мала принести демократію Україні, яка вже була демократичною державою».

А в матеріалі «Укрінформу» «Псевдовибори на ТОТ: примус, кокошники та «результати» зі стелі», йде мова про те, у який безбаш перетворили росіяни так звані свої вибори на окупованих територіях Херсонщини. Його ми розмістили на 4-й сторінці. Ось невеличкий уривок з нього:

«На думку першого заступника голови Херсонської облради Юрія СОБОЛЕВСЬКОГО, уже до «виборів» було відомо, що попереду всіх буде «Єдина Росія», за нею в якомусь порядку — ЛДПР та комуністи. За інформацією медіа, окупаційна влада Херсонщини попередньо заявила, що за партійним списком «Єдина Росія» начебто отримала понад 70% голосів. «Це навіть не викиди, у цьому не було потреби, вони просто малюють «протоколи». Окупантам все одно, що в тих бюлетенях писали, хто ставив «галочку». Повідомлять про «блискучу перемогу», подякують Путіну за щасливе «настало і майбутнє». Точно знаю, що бюджетників виганяли під розписку. Для так званих органів управління, так званого місцевого самоврядування, усіх працівників і членів їхніх родин було примусове голосування. У деяких громадах навіть керівники установ вимагали фото підлеглих на тлі «виборчої дільниці» як свідчення, що людина «проголосувала», — додає СОБОЛЕВСЬКИЙ. Він нагадує, що правоохоронні органи відстежують усіх організаторів псевдовиборів».

І ми вважаємо, що наших допитливих читачів не може не зацікавити матеріал програмного директора Центру громадянських свобод Володимира ЯВОРСЬКОГО і редакторки цього Центру Тетяни КАПУСТИНСЬКОЇ під заголовком: «Країна Майданів — без закону про мирні зібрання. Що Україна має змінити на шляху до ЄС».

Так само зацікавлять й інші матеріали. Наприклад, ось ці: «Муніципалітети залишилися без грошей перед зимою. Асоціація міст висунула вимогу уряд», «Коли та як Росія завершить війну в Україні: ШІ пригломшив сценаріями найближчих місяців».

«У Кривому Розі ситуація гірша, ніж будь-де, крім самої лінії фронту»: як зупинка ArcelorMittal вплинула на бюджет міста, що буде з працівниками і важка зима

Кривий Ріг переживає серйозні економічні труднощі через зупинку великих промислових підприємств та наслідки російських атак. Скорочення виробництва вже позначається на робочих місцях, зарплатах і надходженнях до міського бюджету. Попри це, у місті планують зберегти роботу критичної інфраструктури та соціальні програми. Про це повідомили у Раді оборони Кривого Рогу, коментуючи ситуацію після заяви ArcelorMittal про вимушене припинення роботи підприємства через російські ракетні удари, — передає Інформатор.

«І в Кривому Розі ситуація насправді гірша, ніж будь-де, крім звичайно самої лінії фронту. Основною місто є гірничо-металургійний комплекс», — йдеться у повідомленні. Проблеми стосуються не лише «АрселорМіттал Кривий Ріг». Зараз не працюють або суттєво скоротили виробництво Інгулецький та Південний ГЗК, Криворізький залізничний комбінат та інші великі підприємства. На ситуацію також впливають проблеми з логістикою та неможливість повноцінно відвантажувати продукцію через морські порти.

Зупинка промисловості означає менше роботи для підрядників і постачальників, а для міста — менші податкові надходження. Від цього залежать, зокрема, фінансування міської інфраструктури, ремонт мереж, робота дитсадків, соціальні програми та інші видатки. Водночас у місті шукають можливості для працевлаштування людей, які можуть залишитися без роботи через зупинку підприємств. На комунальних підприємствах «Кривбасводоканал» та «Криворіжтепломережа» наразі є близько 1000 вакансій. Працівників також готові приймати підприємства міського транс-

порту. Окремий напрямок — підтримка малого та середнього бізнесу. Місто продовжує допомагати підприємцям із отриманням грантів та створенням нових робочих місць.

Також місто працює над перепідготовкою фахівців. У професійно-технічних закладах Кривого Рогу вже відкрили 13 навчально-практичних центрів. Через падіння податкових надходжень міський бюджет цього року переглянуть. Частину запланованих проєктів доведеться відкласти, однак влада обіцяє зберегти фінансування критично важливих напрямків. Йдеться про роботу шкіл, дитячих садків, лікарень, систем водо- та теплопостачання, громадського транспорту, а також соціальні програми. Серед них — безкоштовний проїзд, продуктові набори, виплати окремим категоріям мешканців та допомога Збройним силам України. «Але не йдеться про розвиток. Йдеться про виживання. Зараз треба вижити», — наголосили у Раді оборони.

Попри складну ситуацію, у місті планують продовжувати роботу над залученням нових підприємств, щоб поступово зробити економіку менш залежною від металургії та гірничодобувної галузі.

Раніше Інформатор повідомляв про наслідки зупинки підприємства «АрселорМіттал Кривий Ріг». Також ми писали, що російська атака забрала життя працівників «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Олена ШЕВЧЕНКО
<https://kr.informator.ua/2026/09/28/u-kryvomu-rozi-sytuatsiya-girsha-nizh-bud-de-krim-samoyi-liniyi-frontu-yak-zupynka-arcelormittal-vplynula-na-byudzheta-mista-shho-bude-z-pratsivnykamy-i-vazhka-zyma/>

Атаки на Кривий Ріг з неба протягом вересня

Дні переходять у місяці, а ті — в роки у російсько-українській війні, яка все триває і триває. Останніми роками наше місто Кривий Ріг досить часто стає мішенню для ворога, який атакує його з неба як різними типами дронів, так і ракетами: від крилатих до балістичних. Все це продовжується і нині, протягом вересня цього року (час написання інформації — 29 вересня).

Зокрема, 10 вересня був масований наліт на кілька локацій у Центральній-Міському та Сакаганському районах. Тоді руйнівних ударів зазнали як багатоквартирні, так і приватні житлові будинки. Під час атаки постраждало кілька людей, а двох із них доставили до шпиталю, оскільки вони перебували у важкому стані. Ворог атакував цього дня як декілька навчальних закладів, так і бізнес-об'єкти.

Через день, 12-го, знову був обстріл. Тоді ворог використав і балістику, і БПЛА. В результаті — двоє загиблих і кілька поранених людей.

22 вересня з неба Кривий Ріг атакували багаторазовими боеприпасами «Бандероль», і дрогами-«шахедами». За інформацією авторства Віри Перун розміщеною на сайті «LB.UA», керівник Дніпропетровської ОВА Олександр

Ганжа повідомив про те, що «пошкоджене промислове підприємство».

За інформацією на сайті «Інформатор» (за посиланням: <https://kr.informator.ua/2026/09/22/chetvero-zagybylyh-i-masshtabni-pozhezhy-vorog-atakuvav-kryvyj-rig-ta-dnipro/>), «вночі 22 вересня, російські війська застосували протикорабельні ракети «Онікс», балістичні ракети «Іскандер» та крилаті ракети «Калібр». Зафіксовані влучання у криворізьке промислове підприємство. Там обійшлося без жертв. У Дніпрі росіяни поцілили по складських приміщеннях та підприємству. На жаль, четверо людей загинули, ще шестеро отримали поранення».

25 вересня вночі ворог знову атакував Кривий Ріг. Цього разу — безпілотниками. Були влучання, але ні загиблих, ні поранених не було.

Відповідно до повідомлення Катерини Тищенко в «Українській правді» у матеріалі під заголовком «Росіяни атакували підприємства у Дніпрі та Кривому Розі», «Внаслідок ворожих атак у неділю (26 вересня — ред.) в Дніпрі та Кривому Розі пошкоджено підприємства, у Нікопольському районі — багатоквартирний і приватний будинки».

Призначення людини – ТВОРИТИ красу, а не РУЙНУВАТИ

У цьому випуску ми виходимо з прем'єрою нової тематичної сторінки, назва якої перед вами, наші шановні читачі. Це наше світле слово проти агресорів, на захист творчості. Ми й надалі

плануємо на ній розміщувати матеріали про мистецтво творити, захищати створене і про учителів, які цьому навчають. А розпочинаємо з двох: з фоторепортажу керівниці арт-студії «Єнот і

друзі» в Кривому Розі Ірини НОВІКОВОЇ та із подання вступного слова до літературного альманаху «Війна в твоєму місті» його упорядниці Катерини БАХТУРОВОЇ.

ФОТОРЕПОРТАЖ ПРО КРАСУ ВСУПЕРЕЧ ВІЙНІ

До Дня художника учасники Криворізької дитячої арт-студії «Єнот і Друзі» організували пленер в Театральному парку. Юні студійці захоплено відтворювали перші барви осені і красу природи на папері»

На світлинах: юні художники працюють; тиха осінь над Саксаганню

Ірина НОВІКОВА,
керівник арт-студії
«Єнот і Друзі».

«Війна в твоєму місті»

У незламному Харкові вийшла з друку збірка поетичних і прозових творів під назвою «Війна у твоєму місті».

У передмові до неї упорядниці Катерина БАХТУРОВА, зокрема, написала:

«Війна завжди приходить без запрошення, розламуючи звичний світ навпіл, на до та після. Вона перетворює знайомі вулиці на лінії фронту, а затишні домівки – на фортеці чи руїни. Кожне українське місто, містечко та село отримало свій глибокий шрам, свій унікальний і водночас спільний біль...

На цих сторінках автори діляться найпотаємнішим: страхом від перших вибухів, гіркотою від втрат, але водночас –

неймовірною силою єдності, вірою та світлом, яке не здатна згасити жодна темрява. Тут зафіксовано живі емоції, які вже стали частиною нашої спільної історії.

Писати під час війни – це теж зброя, що рятує від зневіри, фіксує правду та лікує наші зранені душі.

Як упорядниці збірки я мала честь упорядковувати ці щирі, часом болючі, але надзвичайно важливі тексти. Дякую кожному автору за відвагу говорити, а нам, шановні читачі, – за готовність слухати й відчувати. Нехай ця книга стане свідченням того, що ворог може пошкодити наші міста, але йому ніколи не зламати нашу душу.

Кожне слово тут – це наш тихий маніфест проти забуття та доказ того, що життя завжди перемагає смерть. Ці сторінки збережуть для нащадків не просто хроніку подій, а живий подих нашої епохи, – з її слъозами, болем, люттю та безмежною любов'ю до свого дому».

Авторів прозових і поетичних творів тут – багато. Серед них знайшлося місце і для двох з нашої організації, з нашої газети. Це Олена МАКОВІЙ зі своїм оповіданням «Мамині вареники із сюрпризом» та Сергій ЗІНЧЕНКО зі своєю байкою-памфлетом про війну і життя «Коса і Камінь», які вже були опубліковані на сторінках нашої газети раніше.

Пішла вже 5-та осінь під УБИВЧИМ небом. Як тобі живеться, Україно?

11 вересня 2001 року, коли я читав свій третій курс як професор історії Східної Європи в Єльському університеті, темою лекції була провокація. Російські імперські спецслужби, а згодом і радянські, довели до досконалості мистецтво змушувати супротивників робити те, чого від них хочуть. Переконаючи їх при цьому, що вони діють із власних міркувань.

Коли трапляється щось жахливе, як от того дня, страждання – хоч би яким бажаним воно не було для тих, хто його спричинив, – не є головною метою. Вона полягає в тому, щоб загнати вас у такий психологічний стан, у якому ви зробите щось, що зашкодить вам ще більше. Історія сповнена терористичних актів. Справжнє питання, сказав я того дня студентам, полягає в тому, що ви робите після цього. Ви не можете запобігти кожній жахливій події. Але ваша свобода починається з того, як ви на неї реагуєте. На жаль, американці відреагували на 9/11 саме так, як хотіли терористи. Ба більше – ймовірно, ми навіть перевершили їхні очікування, зробивши світ набагато гіршим і для себе, і для всіх інших.

Уникнути помилок Америки. Снайдер про провал США після терактів 9/11 і уроки для України

ЧОМУ З'ЯВИВСЯ ТРАМП

Очевидною відповіддю на 11 вересня мало стати позбавлення себе залежності від викопного палива. Якби ми не залежали від нафти, ми взагалі не були б настільки втягнуті в справи Близького Сходу. Якби ми інвестували в чисті джерела енергії, то могли б стримати глобальне потепління, запобігти подальшим війнам на Близькому Сході й не допустити формування в Росії вуглеводневої олігархії Володимира Путіна. Але цього не сталося. Президент Джордж В. Буш, безпорадний нащадок нафтової династії, не виявляв жодного інтересу до активнішого пошуку безпечних джерел енергії. Терористи напали на нас, стверджував він, тому що «вони ненавидять нашу свободу». Проте після цього наш власний уряд почав цю нашу свободу обмежувати. Новостворене Міністерство внутрішньої безпеки об'єднало під одним керівництвом різноманітні відомства (зокрема, структури, відповідальні за управління кордонами), розглядаючи все це насамперед як питання безпеки. Це заклало підвалини внутрішньої політики, яка ділить людей, що живуть в Америці, на «легальних» і «нелегальних», на «нас» і «їх», та створює концентраційні табори.

Саме поняття homeland – «батьківщина», яке відлучує нацистське захоплення поняттям Heimat, – було ще небезпечнішим. Тоді це була екзотична назва урядового відомства, не надто властива ані американській англійській, ані американським інституційним традиціям. Але відтоді це слово було нормалізоване в сенсі, який має виразно фашистське забарвлення. За адміністрації президента Дональда Трампа головними загрозами дедалі частіше вважаються внутрішні вороги. Ті, кого не визнають такими, що по-справжньому належать до країни.

Міністр оборони Піт Гегсет перетворює збройні сили на арену культурних воєн: чоловіків проти жінок, білих проти темношкірих. Майбутнім завданням військових має стати «оборона батьківщини». Збройні сили мають перетворитися на особисту міліцію правителя, яку можна буде використати для придушення опору Трампу.

Звісно, однією з головних причин приходу Трампа до влади стало американське вторгнення в Ірак у 2003 році – війна за власним вибором, яка була найгіршою можливою зовнішньополітичною відповіддю на 11 вересня. Ця війна травмувала американців і зробила їх уразливими

перед кандидатом, який зумів використати цю тему для здобуття влади – лише для того, щоб самому розпочати нові війни й зробити країну ще більш уразливою перед тероризмом. Вона також закріпила політичну економіку, в якій домінують військові витрати та державний борг. Замість того щоб боротися з майновою нерівністю, відсутністю соціальної мобільності та економічною незахищеністю сімей, ми вливали кров, переважно чужу, і гроші в пісок. Як народ, ми пішли за сценарієм, який могли б написати самі терористи. Що ще гірше, наші обрані лідери стали співавторами цього сценарію.

Адміністрація Буша вигадала зв'язки між Іраком і терористами 11 вересня. Зрештою це підірвало довіру американців до власного уряду й створило умови для появи такого політика, як Трамп. А ці вигадані приводи заклали основу для порушення одного з найголовніших принципів міжнародного права – заборони неспровокованих агресивних воєн.

РОСІЯНИ ЯК ПОСЛІДОВНИКИ АМЕРИКАНЦІВ

Готуючись до вторгнення в Ірак, американці стверджували: так само, як визволення було можливим у Східній Європі, воно можливе і на Близькому Сході. Звісно, ситуації були зовсім різними: одна справа – позбутися диктатури зсередини країни, і зовсім інша – робити це шляхом іноземного вторгнення. Посткомуністичні лідери Європи мали уявлення про те, що має настати далі. Американці ж в Іраку такого уявлення не мали, вважаючи, що простого знищення поганого режиму буде достатньо для появи кращого. Було б неправильно стверджувати, що очолюване США вторгнення в Ірак спричинило російське вторгнення в Україну більш ніж через десять років, у 2014 році. Але американська війна, безумовно, полегшила Путіну завдання. Він дійшов висновку, що великі держави можуть вторгнутися в інші країни, прикриваючись грандіозною брехнею.

Однією з причин, чому я попереджав у 2013 році та на початку 2014-го, що Росія може вторгнутися в Україну і захопити Крим, була сюрреалістична пропаганда, яку поширювали російські медіа. Як і американська пропаганда 2002-го та початку 2003 року, вона була безглуздою.

Невдовзі після початку російського вторгнення я взяв участь у публічній дискусії в Празі. Емоції вирували. Одна людина на футбольці з російським фашистським гаслом взяла мікрофон і

запитала, чому Росія повинна дотримуватися будь-яких правил, якщо американці не дотримувалися їх в Іраку у 2003 році. Я відповів, що правила залишаються правилами: американське вторгнення було незаконним, але дві помилки не роблять одну з них правильною. Це запитання було прикладом підходу, що випливав із внутрішньої логіки олігархічного режиму – але який також полегшив Сполучені Штати: не існує правди, немає правильного й неправильного, немає правил.

Американці стверджували, що боротьба з тероризмом вимагає усунення режиму – який, хоч і був жахливим, придушував ісламизм, що стояв за подіями 11 вересня. Росіяни довели цей абсурд до ще більшого рівня: українці нібито всі були геями, всі – нацистами і всі – євреями. Української держави нібито не існувало – але водночас вона пригнічувала росіян. Попри те, що Росія сама була авторитарним режимом, вона нібито мала принести демократію Україні, яка вже була де-

що американці вирішили не надати Україні ракети для систем Patriot. Частково це відображає солідарність терористів: посланці Трампа щойно були в Москві й вихваляли «цілі» Путіна. Це також побічний наслідок приреченої війни Трампа проти Ірану. США безглуздо витратили на Близькому Сході боеприпаси, які могли б урятувати життя в Україні. Тож війна Трампа проти Ірану допомагає Путіну вести війну проти України. І все ж війна Трампа є надзвичайно непопулярною – і, очевидно, програною. Він продовжує її навіть попри наближення проміжних виборів у США. Можливо, сподівається: іранський режим зробить йому послугу, завдавши удару по території Сполучених Штатів. Тоді він зможе спробувати призупинити вибори або розгорнути ще більше американських військ у ще більшій кількості американських міст – і залишатися при владі необмежено довго. Це один зі способів бажати перемоги терористам – розпочати велику війну на Близькому Сході, висна-

мократичною державою.

ВІДПОВІДАТИ, ЯК УКРАЇНЦІ

Наприкінці 2021-го та на початку 2022 року, коли Росія готувала своє друге вторгнення в Україну, тінь Іраку все ще нависала над подіями. Двома десятиліттями раніше США збрехали про підстави для вторгнення в Ірак. Тепер вони говорили правду про російські плани вторгнутися в Україну. Хоча факти були очевидними, у 2022 році американцям було легше не вірити через брехню, яку їхній уряд поширював у 2002-му. У результаті всі виявилися менш підготовленими, ніж могли б бути, коли почалася велика війна – як називають її українці.

Після провокації у 2001 році Америка відреагувала саме так, як хотіли терористи, і тим самим допомогла створити світ, у якому тероризм став настільки звичним явищем, що ми вже ледве розуміємо, коли доречно вживати це слово. Путін і Трамп використовують його, щоб називати своїх ворогів терористами, хоча самі вдаються до державного терору. Сам Трамп нормалізував тероризм, намагаючись утриматися при владі силою в січні 2021 року. А злочинна агресивна війна Путіна проти України супроводжується масовими згвалтуваннями, викраденнями дітей і масовими стратами активістів на окупованих територіях. Але найочевиднішим проявом терору є щоденні запуски дронів і ракет, спрямованих проти українського цивільного населення.

Я пишу це під землею, в Харкові, де цієї вночі вже втретє лунають сирени повітряної тривоги. Українці збивають більшість дронів, але ракети падають, вибухають і вбивають, тому

жити власну оборону й сподіватися на найгірше. Іран може піддатися на цю провокацію та здійснити смертоносну атаку, або ж Трамп може просто заявити, що така атака сталася. З огляду на всі провокації, брехню й терор після 11 вересня було б нерозумно не сприймати цей сценарій серйозно. І якщо це станеться, відповідь буде такою самою, як і в 2001 році: ваша свобода починається з того, як ви реагуєте. Передусім не робіть того, чого терорист хоче змусити вас зробити.

Сидячи тут, у темні передранкові години, я згадую українців, яких бачив минулої ночі. Вони зібралися під землею на публічний захід, усміхалися, пили вино й говорили про ідеї. Вони не робили того, чого хочуть терористи. Не здавалися і не підкорялися, а самостійно думали про майбутнє. Саме це сьогодні, в цю страшну річницю, повинні робити американці. Не піддавайтеся на провокації. Не входьте у ментальний світ терориста. Думайте самостійно. Лише тоді ми можемо сподіватися зробити наступну чверть століття кращою за попередню.

Стаття початково вийшла на сайті Project Syndicate і публікується з дозволу правовласника. Автор: Тімоті Снайдер, перший голова кафебри новітньої історії Європи в Університеті Торонто

«Європейська правда», 13 вересня 2026 року
<https://www.eurointegration.com.ua/articles/2026/09/11/7245246/>

На світліні:
Розбір завалів World Trade Center, 13 вересня 2001 року. Фото Федерального агентства з надзвичайних ситуацій США

Пішла вже 5-та осінь під УБИВЧИМ небом. Як тобі живеться, Україно?

ПРИМУС ДО ПУБЛІЧНОГО ПРОЯВУ ЛОЯЛЬНОСТІ

Використовувати слово «вибори» до того, що відбувалося на тимчасово окупованих територіях України у вересні 2026 року, не можна. На цьому наголошує голова Херсонської обласної організації КВУ, політолог Дементій Білий, який має значний досвід роботи спостерігачем на виборах не лише в Україні, а й за кордоном (зокрема, спостерігав за виборами в Росії, Білорусі, Вірменії, Польщі, Норвегії, Молдові, двічі – в Азербайджані).

«Це була велика пропагандистська

Експерти кажуть, що це була пропагандистська кампанія з використанням «електоральних процедур». На тимчасово окупованих територіях України росіяни імітували проведення «виборів» у свою Держдуму. Зокрема, на окупованому лівобережжі Херсонщини колаборанти й окупанти перетворили цей нелегітимний, згідно з нормами міжнародного права, процес на шоу з абсурдним переодяганням і примусом до так званого голосування. Хто відповідатиме за те, що українців в окупації примушували голосувати, що відбувалося на так званих виборчих дільницях, – про це Укрінформу розповіли експерти та представники правоохоронних органів, які відстежують ситуацію на ТОТ.

кампанія (як і попередні, так звані вибори на ТОТ – «місцеві» і «президентські»), під час якої окупанти використали, так би мовити, «електоральні процедури». Її суть – примус людей, які мешкають на окупованих територіях, щоб вони публічно проявили свою лояльність перед окупаційним російським режимом. Для цього місцеве населення мало прийти на «дільниці» і вкинути «бюлетені» у скриньку. Але люди зазвичай уникають таких заходів. І тому росіяни на окупованих територіях побудували таку систему організації голосування, яка могла охопити якнайбільше людей, навіть попри їхнє бажання уникнути цієї процедури», – каже Білий.

Зокрема, росіяни використали щодо окупованих територій (і, до речі, деяких власних прифронтових) так звані попереднє голосування й мобільні групи. «На території РФ відома практика попереднього голосування у важкодоступних місцях – у тундрі, тайзі, горах – там, куди дістатися можна лише вертольотом, наприклад. А в 2023 році, коли росіяни вирішили провести на ТОТ так звані місцеві вибори, то додали в цей перелік важкодоступних територій і окуповану частину Херсонської області. Тож у вересні 2026 року було десять днів так званого дострокового голосування – з 4 до 13 вересня, а вже з 18 вересня – так званий єдиний день «голосування». Зрозуміло, що все, що оголошують окупанти про кількість тих, хто і як «проголосував», – цифри зі стелі. Вони, зокрема, заявили, що взяло участь 74,61% «виборців». Це десь більше ніж 254 тис. осіб. Із них під час попереднього «голосування» нібито «проголосувало» 160 тис. Власне, це могла бути будь-яка інша цифра», – наголошує співрозмовник.

Він додає, що водночас на відео з ТОТ Херсонщини, які показують самі росіяни, прозорі скриньки фактично порожні, у них – лише по кілька «бюлетенів». «Я переглянув, наприклад, відео з колаборантом Віталієм Булюком, якого зняли на тлі таких «скриньок». У них візуально по дві три «бюлетені», і це – денна пора», – каже Білий. Він також звертає увагу на так звані мобільні групи, які встановлювали столи і скриньки для «голосування» просто у подвір'ях, дворах, на майданчиках населених пунктів і так «виловлювали» людей, які не мали вибору. Адже спробуй відмовитися взяти «бюлетень» і «проголосувати», коли «запрошують» колаборанти, що знають тебе в обличчя. Тобто йдеться про те, що немає таємності голосування та добровільності, а це – два фундаментальні принципи демократичних виборів, які гарантують громадянам право вільно виражати свою волю, без жодного тиску.

«Ще такий момент: у нас на лівобережжі Херсонщини під час українських виборів діяло майже 450 виборчих дільниць, причому їх не вистачало. В окупантів таких «дільниць» – у два з половиною рази менше. Так, вони замінили їх мобільними гру-

пами, яких начебто було орієнтовно 350, і вони, за твердженням окупантів, об'їхали аж 80 тис. домогосподарств. Теоретично, зі світанку до вечора об'їхати таку кількість хат можна, але водночас вони мали встигнути перевірити документи в людини, записати її, пояснити, якщо йдеться про бабусю, що й до чого. Потім ця людина мала «проголосувати», а це щонайменше 10–15 хвилин. Тому щодо цих цифр також маю дуже великі сумніви. Мої знайомі, які в окупації, запевнили, що ні до них, ні до їхніх маломобільних родичів ніхто додому не приїжджав із «голосуванням». І вони, наго-

лошую, дуже радіють цьому», – розповідає керівник об'єднання КВУ.

За його оцінюванням, основна «процедура» з так званим голосуванням відбувалася з 4 до 13 вересня, коли «виборців» так чи інакше виловлювали «мобільні групи». А вже під час «єдиного дня голосування» окупанти та колаборанти працювали саме «на камеру» на дільницях. Зокрема, так звані дільничі облаштовували тематично, з переодяганням у «кокошники», – там були і теми космосу, і радянщина, навіть «притягнули за вухо» 120-річчя російського парламентаризму. «Ім важливо показати картинку «святкування». «Члени виборчих комісій» начепили ці кокошники, а «бюлетені» були як символічний прояв політичної лояльності до окупаційного режиму. Вони казатимуть і на міжнародних майданчиках: бачите, населення на «приєднаних» територіях – за Росію, підтримує війну. Зрозуміло, що жодна міжнародна організація не визнає цих виборів, щодо цього вже були заяви, але все одно – російський режим це продемонструє», – додає експерт.

Керівник КВУ нагадує, що кожен з організаторів цих псевдовиборів відповідатиме перед українським законодавством. Водночас місцеві мешканці, які були вимушені брати участь у цьому політичному шоу, – жертви російського режиму. «Порушувалося найголовніше – принцип добровільності участі у виборах. Це стандарт, коли люди хочуть – голосують, хочуть – ні. А тут ті ж «мобільні групи» часто без жодних заяв щодо того, що ти бажаєш «голосувати», приїжджають у двір, на твою вулицю. І ти вимушений брати бюлетень, бо інакше матимеш проблеми. Не потрібен навіть фізичний примус безпосередньо у момент «голосування», як це було на початку окупації. Ми знаємо, що на лівобережжі тепер системно когось заарештовують навіть за пости в соцмережах, є серйозні звинувачення. Тому люди йдуть на це, обираючи таку стратегію виживання», – розповідає Дементій Білий.

КОКОШНИКИ ДЛЯ КУРДІВ

Відстежує ситуацію на ТОТ Херсонщини, зокрема й щодо «виборів» та їхніх організаторів, журналіст Олег Батурін. «На так званих виборах у Держдуму по «одномандатному округу» призначили кандидатів від чотирьох партій російського режиму – ЛДПР, КПРФ, «Справедливої Росії» та основної – «Єдиної Росії». Двоє з цих кандидатів – місцеві колаборанти, а ще двоє – як багато хто їх називає, гастролери, заробітчани, тобто громадяни Росії, які приїхали на Херсонщину працювати в окупаційних структурах. Зокрема, кандидатка від «Єдиної Росії» місцева колаборантка Олена Дмитрук (заступниця «керівника» так званої Херсонської облдуми, удова екснардепа від Партії регіонів і депутатка Херсонської обласної ради від «Нашого краю» Миколи Дмитрука, що помер у

2021 році; власниця компанії «Херсонліфт», який оголосили підозру в держзраді, – ред.). У «праймериз» конкурувати їй призначили ще одного відомого колаборанта – Євгена Соболева, який очолював Північну виправну колонію №90, а під час окупації створював систему катівень і погодився «очолити» так звану пенітенціарну систему в Херсонській області» (у 2024 році суд в Одесі заочно засудив його до довічного ув'язнення, – ред.), – розповідає журналіст.

Як інформувало інтернет-видання «Мост», російські джерела називають Олену Дмитрук переможницею псевдовиборів

ди» доїжджали, наприклад, у прифронтові Олешки чи навіть Голу Пристань, звідки окупаційна влада вже давно перебралася у Скадовськ чи Залізний Порт. Не можна навіть припускати, що у прифронтових регіонах відбувалося електронне «голосування», враховуючи ситуацію зі зв'язком, електроенергією й тим, що немає контролю з боку окупаційної влади.

Є РІЗНИЦЯ МІЖ ЛЮДИНОЮ, ЯКА ПЕРЕБУВАЄ В УМОВАХ ОКУПАЦІЇ, І ТИМ, ХТО

Псевдовибори на ТОТ: примус, кокошники та «результати» зі стелі

ДОБРОВОЛЬНО ДОПОМАГАЄ ЗАГАРБНИКАМ

На думку першого заступника голови Херсонської облради Юрія Соболевського, уже до «виборів» було відомо, що поперед усіх буде «Єдина Росія», за нею в якомусь порядку – ЛДПР та комуністи. За інформацією медіа, окупаційна влада Херсонщини попередньо заявила, що за партійним списком «Єдина Росія» начебто отримала понад 70% голосів. «Це навіть не вкиди, у цьому не було потреби, вони просто малюють «протоколи». Окупантам все одно, що в тих бюлетенях писали, хто ставив «галочку». Повідомлять про «блискучу перемогу», подякують Путіну за щасливе «насталоє і будуще». Точно знаю, що бюджетників виганяли під розписку. Для так званих органів управління, так званого місцевого самоврядування, усіх працівників і членів їхніх родин було примусове голосування. У деяких громадах навіть керівники установ вимагали фото підлеглих на тлі «виборчої дільниці» як свідчення, що людина «проголосувала», – додає Соболевський. Він нагадує, що правоохоронні органи відстежують усіх організаторів псевдовиборів.

Заступник керівника Херсонської обласної прокуратури Віталій Нікітін зауважує, що Росія проводить так звані вибори, намагаючись перетворити тимчасово окуповані території України на частину свого політичного простору. «Але жодні російські «виборчі» процедури – ні псевдореферендуми, ні так звані вибори – не змінюють статусу українських територій. Ці процедури є незаконними й не створюють жодних правових наслідків для України. Водночас важливо розуміти різницю між людиною, яка перебуває в умовах окупації, та особою, яка добровільно допомагає окупаційній владі проводити незаконні виборчі процедури. Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність, зокрема, за участь в організації та проведенні таких «виборів», роботу в незаконних виборчих органах, агітацію та інше сприяння», – наголошує Нікітін.

Правоохоронці вже мають результати документування попередніх незаконних «виборчих» процесів на тимчасово окупованій території Херсонщини. Зокрема, за фактами організації та проведення псевдореферендуму за процесуального керівництва органів прокуратури регіону повідомлено про підозру 237 особам. Ще 107 особам – за діяльність, пов'язану з проведенням незаконних «виборів». Тому Нікітін закликав мешканців тимчасово окупованих територій не ставати інструментом для легітимізації окупаційної влади.

Ірина СТАРОСЕЛЕЦЬ.

«Укрінформ», 23 вересня 2026 року,
<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/4167163-psevdovibori-na-tot-primus-kokoshniki-ta-rezultati-zi-steli.html>

Пішла вже 5-та осінь під УБИВЧИМ небом. Як тобі живеться, Україно?

Муніципалітети залишилися без грошей перед зимою: Асоціація міст висунула вимогу уряду

Асоціація ставить питання, як громади мають готуватися до опалювального сезону та виконувати плани стійкості за відсутності передбачених коштів. Представники муніципалітетів повідомляють про зупинку урядом платежів, передбачених громадами на захист енергетики, підготовку до опалювального сезону, ліквідацію наслідків ракетних ударів, відновлення критичної інфраструктури та зруй-

нованого житла. Про це повідомила Асоціація міст України 22 вересня. За словами ради голови Асоціації міст України Оксани Продан, уряд не може самостійно вирішувати, здійснювати чи не здійснювати передбачені бюджетом виплати без відповідного рішення Верховної Ради. «У парламентсько-президентській республіці уряд не може собі дозволити хотіти або не хотіти платити чи не платити. Уряд не

може самостійно зупинити ці виплати без рішення Верховної Ради, без парламенту», – зазначила вона.

За її словами, Асоціація міст України об'єднує 1092 громади, і всі ці громади зацікавлені в ефективній підготовці до опалювального сезону. Всі вони чекають на допомогу уряду, тому що уряд на сьогодні винен 85 мільярдів гривень теплопостачальним підприємствам. «Ці гроші уряд не

віддає і не планує віддавати. Уряд і до заяви пані Підласої не поспішав виконувати свої функції. Але хоча б не шкодити – це принаймні уряд може робити і без додаткового фінансування. Якщо є проблеми з коштами, якщо є проблеми на казначейському рахунку, уряд це має бачити не сьогодні на вчора, а заздалегідь. На основі цього вони зобов'язані готувати зміни до державного бюджету на поточний рік і з цими змінами приходити на узгодження до парламенту», – заявила Продан.

В АМУ наголошують, що ситуація безпосередньо стосується спроможності громад виконувати завдання із забезпечення стійкості та

підготовки до опалювального сезону. Зокрема, Асоціація ставить питання, як громади мають готуватися до опалювального сезону та виконувати плани стійкості за відсутності передбачених коштів. АМУ також ставить питання про відповідність зупинки платежів закону про Державний бюджет України на 2026 рік та можливі наслідки такого рішення для громад і населення.

Дарія ДЕМЯНИК, glavcom.ua, 22 вересня 2026 року
<https://glavcom.ua/economics/finances/munitsipaliteti-zalishilisja-bez-hroshej-pered-zimoju-asotsiatsija-mist-visunula-vimohu-urjadu-1144569.html>

Рада ЄС повідомила про подовження санкцій проти Росії на 3 роки. Фрідмана й Усманова нема в списках

Зняття з них санкцій вимагала Словаччина. Щодо Усманова вимогу згодом підтвердила Франція. Люксембург підтвердив вимогу щодо Фрідмана. Ірландське головування в Раді Європейського Союзу повідомило про досягнення компромісу щодо подовження персональних санкцій проти осіб і компаній, яких у Євросоюзі вважають відповідальними за російську агресію проти України, на

три роки. Про це повідомляє кореспондентка Радіо Свобода. Розпочата відповідна письмова процедура. Санкції діятимуть до 22 вересня 2029 року. «Задля збереження цього режиму нам вдалося досягти непростого компромісу... Таким чином, обмежувальні заходи в межах режиму щодо територіальної цілісності України й надалі застосовуватимуться до майже 3 000 фізичних та юри-

дичних осіб, і ще багато нових внесень до списку перебувають у процесі підготовки», – заявив речник головування Ірландії в Раді ЄС.

Подовження санкцій на три роки замість шести місяців, як це робили раніше, «посилить стабільність і передбачуваність санкційної системи ЄС», вважає головування. Рада ЄС також повідомила про рішення виключити з-під дії цього режиму «окремих осіб».

Джерела Радіо Свобода в дипломатичних колах ЄС підтвердили, що йдеться про російських металургійного магната Алішера Усманова й банкіра-мільярдера Михайла Фрідмана. Зняття з них санкцій вимагала Словаччина. Щодо Усманова вимогу згодом підтвердила Франція. Люксембург підтвердив вимогу щодо Фрідмана. Латвія виступала проти викреслення вищезгаданих бізнесменів із близько-

го оточення президента Росії з чорних списків. Дипломати повідомили Радіо Свобода, що Рига зрештою запровадить проти них національні обмеження.

Зоряна СТЕПАНЕНКО, Радіо Свобода, 22 вересня 2026 року, міжнародна оглядачка, кореспондентка Радіо Свобода <https://www.radiosvoboda.org/a/news-rada-es-podovzhennia-sanktsii-proti-rosii-na-try-roky/33861257.html>

Україна має довгу історію вуличних протестів. Революція на граніті, «Україна без Кучми», Помаранчева революція, Революція гідності – у критичні для країни моменти саме мирні зібрання ставали одним зі способів громадян впливати на владу. Ця традиція нікуди не зникла і під час великої війни. Українці виходять на акції на підтримку військовополонених і зниклих безвісти, протестують проти рішень влади, вимагають розв'язання проблем своїх громад. Але є парадокс: країна з настільки потужною протестною традицією досі не має базового закону, який комплексно визначав би правила проведення мирних зібрань. Цю свободу гарантує стаття 39 Конституції. Окремі питання регулюють інші закони, а українські суди мають враховувати практику Європейського суду з прав людини. Проте єдиного закону, який би чітко відповідав на практичні запитання – від проведення спонтанної акції до підстав для втручання поліції, – немає. Тепер ця стара проблема стає ще й частиною євроінтеграції України.

ДО ЧОГО ТУТ ВСТУП ДО ЄС

15 червня 2026 року Україна та ЄС офіційно відкрили перший переговорний кластер – Fundamentals, або «Основи процесу вступу до ЄС». Це особливий блок переговорів: його відкривають першим і закривають останнім, а прогрес у ньому визначає загальний темп переговорів про членство. До нього, серед іншого, належать верховенство права та фундаментальні права. А свобода мирних зібрань – одне з таких.

Європейський принцип у своїй основі доволі простий. Держава повинна виходити з того, що люди мають право мирно збиратися, а не з того, що їм потрібно отримати дозвіл влади на протест.

Обмеження можливі, наприклад, заради громадської або національної безпеки чи захисту прав інших людей. Але вони мають бути передбачені законом, мати конкретну законну мету та бути необхідними й пропорційними. І саме з чіткістю цих правил в Україні досі є проблеми.

ЩО НЕ ТАК ІЗ НИНІШНІМИ ПРАВИЛАМИ

Основою залишається стаття 39 Конституції: громадяни мають право збиратися мирно і заздалегідь повідомляти про це органи влади, а обмежити це право може тільки суд. Проте Конституція встановлює загальний принцип, а не процедури для всіх можливих ситуацій. Законодавство, зокрема, не дає достатньо чіткої відповіді, як має відбуватися повідомлення про зібрання, коли поліція може втрутитися в акцію, яка вже почалася, та як оскаржити її дії.

Окрема проблема – спонтанні протести, коли сама природа події

не дозволяє повідомити владу заздалегідь. Європейські стандарти передбачають захист таких зібрань, тоді як українська Конституція говорить про заздалегідь повідомлення. Не вистачає ясності й у термінах. У законодавстві паралельно використовуються поняття «мирне зібрання» та «масовий захід», хоча юридично це не одне й те саме. Крім того, стаття 39 Конституції говорить про право «громадян», тоді як європейський підхід передбачає, що свобода мирних зібрань має належати кожній людині під юрисдикцією держави, зокрема іноземцям та особам без громадянства. Усе це може виглядати юридичними нюансами, доки не виникає конфлікт. Тоді через нечіткість правил надто багато залежить від рішення конкретного органу влади, поліцейського чи суду.

ЧОМУ ЗАКОН НЕ УХВАЛИЛИ РАНІШЕ

Починаючи з 2006 року, Венеційська комісія та ОБСЄ/БДПЛ тричі оцінювали українські законопроекти про мирні зібрання. Однак жоден із них Верховна Рада так і не ухвалила. Проблема полягала не лише у відсутності політичної волі. Невдалий закон у цій сфері може створити більше загроз, ніж його відсутність. Європейські експерти критикували українські проекти за нечіткі стандарти, надмірну деталізацію та положення, які могли створювати можливості для зловживань.

Після Революції гідності ситуація частково змінилася. До Кодексу адміністративного судочинства внесли зміни, які суттєво обмежили практику судових заборон мирних зібрань. Якщо до 2014 року таких рішень

Країна Майданів — без закону про мирні зібрання. Що Україна має змінити на шляху до ЄС

були сотні, то після змін до кодексу у 2015 році їхня кількість скоротилася до поодиноких випадків. Навіть під час воєнного стану було лише декілька таких судових рішень. Наразі Міністерство юстиції знову розробляє проект закону про мирні зібрання в межах процесу європейської інтеграції. Однак при цьому повторюється одна з помилок попередніх законодавчих ініціатив: громадянське суспільство до підготовки документа фактично не залучене. Тож новий законопроект може викликати хвилю протестів і спротиву з боку громадськості.

Водночас проблема давно вийшла за межі дискусії українських юристів. У 2013 році Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) виніс рішення у справі «Веренцов проти України». Йшлося про правозахисника Сергія Веренцова, якого після організації мирних акцій у Львові, зокрема, засудили до трьох діб адміністративного арешту. ЄСПЛ встановив порушення його прав і звернув увагу на системну проблему: Україна протягом багатьох років не створила належного законодавчого механізму регулювання мирних зібрань. Минуло понад 13 років, але ця проблема залишається.

ЯК ВІЙНА ЗМІНИЛА ПРАКТИКУ МИРНИХ ЗІБРАНЬ

Воєнний стан закономірно змінює баланс між свободою зібрань і безпекою. Ракетні та дронні удари, диверсії та інші загрози можуть бути підставою для тимчасових обмежень.

Українське законодавство дозволяє військовим адміністраціям запроваджувати загальні обмеження на проведення мирних зібрань на певний період. Однак на практиці правила суттєво відрізняються залежно від регіону. Наприклад, у Дніпропетровській і Харківській областях мирні зібрання дозволені, тоді як у Тернопільській – заборонені. Причому різні правила встановлені на рівні області й окремих міст.

Обмеження фундаментального права навіть під час війни повинні мати зрозумілу законну основу, бути тимчасовими та залежати від реального рівня небезпеки. Потрібні також чіткі правила дій організаторів і правоохоронців під час повітряної тривоги та визначені

межі відповідальності організаторів. Такі базові правила мають бути єдиними для всієї країни. Право на мирні зібрання не повинно принципово відрізнятися залежно від області.

Водночас під час війни до підтримання громадського порядку можуть залучати не лише поліцейських, а й військові формування – це є загалом негативною, але очевидно вимушеною практикою.

ЯК МАЄ ДІЯТИ ПОЛІЦІЯ ПІД ЧАС МИРНИХ ЗІБРАНЬ

Ще один урок Україна отримала після Революції гідності. У групі справ, пов'язаних із подіями Євромайдану, зокрема у справі «Шморгунов та інші проти України», ЄСПЛ 2021 року встановив численні порушення прав протестувальників, серед яких непропорційне застосування сили та незаконні затримання. Тому законодавство має чітко визначати межі втручання правоохоронців: коли поліція може припинити зібрання, затримати його учасника чи застосувати силу та спеціальні засоби. Не менш важливо встановити ефективну процедуру розслідування можливих порушень та відповідальність правоохоронців за незаконні або непропорційні дії. Одним із позитивних зрушень стало запровадження поліції діалогу. Її завдання – комунікувати з організаторами та учасниками акцій і не допускати ескалації конфліктів.

ЯКИМ МАЄ БУТИ НОВИЙ ЗАКОН

Правозахисники пропонують не просто «ухвалити закон про протести», а закріпити в ньому запобіжники від надмірного втручання держави. Один із ключових принципів – презумпція на користь проведення мирного зібрання. Якщо немає достатніх законних причин для обмеження, акція повинна відбутися. Закон має чітко розмежувати мирні зібрання та інші масові заходи, захистити спонтанні зібрання і контрдемонстрації, встановити вичерпні підстави для обмежень та гарантувати це право не лише громадянам України. Також потрібні чіткі правила втручання поліції та застосування сили, а правоохоронці й інші представники держави, які працюють на акціях, повинні бути

ідентифікованими. Окремого регулювання потребують новітні технології. Держава отримує дедалі більше можливостей для відеоспостереження та розпізнавання облич, тому участь у законній акції сама по собі не повинна ставати підставою для невинуватеного стеження. Необхідні також гарантії для журналістів і спостерігачів, які документують перебіг акцій. Нарешті, Україні бракує повної статистики: скільки мирних зібрань відбувається, скільки з них обмежують, які порушення фіксують і як діє поліція.

ЧИ СТАНЕ ЗАКОН УМОВОЮ ВСТУПУ ДО ЄС

Європейська комісія у звіті за 2025 рік зазначала, що Україна загалом має належні правові гарантії свободи зібрань. Водночас вона звернула увагу на непослідовність і недостатню зрозумілість обмежень під час воєнного стану та наголосила на необхідності комплексного перегляду законодавства відповідно до міжнародних стандартів.

Свобода мирних зібрань не є ключовим питанням переговорів про вступ України до ЄС. Однак у межах переговорного кластера Fundamentals оцінюватиметься дотримання фундаментальних прав. А отже, значення матиме і виконання рішень ЄСПЛ у справах «Веренцов проти України» та «Шморгунов та інші проти України» – тобто створення законодавства, що регулює мирні зібрання.

Адже для країни, яка не раз доводила здатність громадян мирно виходити на вулиці й змінювати політичний курс, правила проведення таких зібрань – далеко не технічна юридична деталь. Європейська інтеграція у цьому випадку ставить перед Україною конкретне завдання: перетворити право, яке українці багато разів відстоювали на практиці, на право з чіткими й передбачуваними гарантіями.

Автори: Володимир ЯВОРСЬКИЙ, програмний директор Центру громадянських свобод, Тетяна КАПУСТИНСЬКА, редакторка Центру громадянських свобод, «Європейська правда», 22 вересня 2026 року (У скороченому вигляді. Повністю – за посиланням: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2026/09/22/7245945/>)

Пішла вже 5-та осінь під УБИВЧИМ небом. Як тобі живеться, Україно?

Посадовці США та ЄС визнають, що війна в Україні триватиме: у Bloomberg назвали плани рф на зиму

Посадовці США та Європейського Союзу вважають, що війна росії проти України скоріше за все триватиме й у 2027 році, адже останні переговори американських представників із володимиром путіним не принесли суттєвого прогресу. Про це повідомляє Bloomberg.

За даними видання, російський президент не має наміру пом'якшувати свою позицію. Навпаки, Кремль знову планує посилити удари по Україні протягом зими, зокрема по енергетичній та тепловій інфраструктурі. Таким

чином росія хоче ускладнити життя цивільного населення, перевірити стійкість України та готовність її союзників продовжувати підтримку.

Американські спецпредставники Джаред Кушнер і Стів Віткофф зустрілися з путіним у Москві, а згодом провели переговори з президентом України Володимиром Зеленським у Києві. Однак домовитися про припинення війни сторонам не вдалося.

Після зустрічей путін і президент США Дональд Трамп провели теле-

фонну розмову. У Кремлі її назвали «конструктивною та відвертою». Водночас російська сторона не змінює свою позицію та продовжує наполягати на передачі їй усієї території Донецької області. Україна відкидає цю вимогу.

Зеленський заявив, що сподівається зустрітися з Трампом наприкінці вересня. Також Київ планує продовжити консультації зі США та європейськими партнерами й розраховує на відновлення тристоронніх переговорів восени.

За оцінками співрозмовників Bloomberg, серйозні переговори про завершення війни навряд чи розпочнуться раніше 2027 року. До того часу путін може намагатися посилити свої позиції на фронті та за столом переговорів.

Окремо росія може активізувати гібридні атаки й політичне втручання в Європі, щоб послабити підтримку України. На тлі очікуваного посилення російських ударів європейські країни планують закуповувати для Києва американські ракети до систем Patriot.

Нагадаємо, раніше Володимир Зеленський повідомив про обговорення із представниками США Стівом Віткоффом та Джаредом Кушнером ідей щодо можливої деескалації війни.

Тим часом у Кремлі, після зустрічей із представниками США, заявили, що допускають повернення до тристороннього формату переговорів, хоча конкретні деталі ще не визначені.

За словами Володимира Зеленського, очікується, що така зустріч може відбутися в ОАЕ, Швейцарії або Туреччині, а головними темами стануть енергетична безпека, зернова угода та обмін полоненими.

«Слово і діло», 9 вересня 2026 року
<https://www.slovoidilo.ua/2026/09/09/novyna/polityka/posadovczi-ssha-ta-yes-vyznayut-vijna-ukrayini-tryvatyme-bloomberg-nazvaly-planu-rf-zymu>

Війну в Україні Росія може закінчити вимушено за декількох умов — ШІ склав прогноз.

Війна, яку розв'язала Росія проти України, остаточно повертається «додому» і восени-2026 її вплив для росіян буде відчуватися найбільше, ніж будь-коли від початку цієї агресії — такий висновок та прогноз зробив штучний інтелект. Відповідаючи на запитання ТСН.ua про те, чи відчують росіяни в Росії війну на собі восени-2026, ШІ зазначив, що вже є 4 основних чинники:

- Колосальні військові видатки створюють дефіцит бюджету та збільшують ціни на споживчі товари та ліки

- Удари по НПЗ призводять до локальних дефіцитів палива та зростання цін на бензин

- Збої в інфраструктурі: інтенсивна робота РЕБ у відповідь на постійні нальоти БПЛА викликає регулярні відключення мобільного інтернету, навігації та збої в роботі цивільної авіації у глибини країни

- Психологічна та соціальна напруга

ВІЙНА В УКРАЇНІ: СКІЛЬКИ

СПРОМОЖНА ВОЮВАТИ РОСІЯ

На це запитання ШІ відповідає, використовуючи і висновки військових експертів: «Здатність Росії продовжувати війну визначається не однією конкретною датою, а наявністю трьох критичних ресурсів: військової техніки, економіки та людського ресурсу. Більшість військових експертів та західних аналітиків схиляються до того, що запаси радянських озброєнь та накопичений економічний запас наближаються до критичних показників в 2026-2027 роках, хоча це не означає миттєвого завершення боїв».

При цьому ШІ зазначає, що він робить ключовий висновок: «Росія не втратить одночасно здатність воювати, але до кінця 2026 — до початку 2027 вона може втратити здатність вести активні наступальні операції широкого масштабу. В цей період війна з високою імовірністю остаточно трансформувється у низькоінтенсивний конфлікт на виснаження або перейде у фазу вимушених переговорів через нездатність поповнювати втрати в техніці».

Коли та як Росія завершить війну в Україні: ШІ приготував сценаріями найближчих місяців

ЧОМУ РОСІЯНИ ВІРЯТЬ ПУТІНУ

Відповідаючи на це запитання, ШІ першим пунктом називає наступне: «Державні телеканали та підконтрольні медіа роками конструюють безальтернативну картину світу. У неї Путін демонструється як єдиний лідер, який здатний протистояти зовнішнім загрозам, а будь-яка альтернатива позиціонується як хаос або зрада».

ЧИ ЗДАТНІ УКРАЇНСЬКІ УДАРИ ПО МОСКВІ ТА САНКТ-ПЕТЕРБУРГУ ЗАПИНИТИ ВІЙНУ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

На це непересічне запитання ШІ відповів так: «Удари по Москві та Санкт-Петербургу — ключових адміністративних, економічних та символічних центрах Росії —

здійснюють суттєвий психологічний та військовий вплив, але самі по собі не здатні зупинити війну. Вони не діють як «срібна куля». Війна може бути зупинена лише завдяки комплексу факторів».

УКРАЇНСЬКІ УДАРИ ПО ЯКИХ САМЕ ЦІЛЯХ ЗДАТНІ ЗМУСИТИ РОСІЮ ЗАВЕРШИТИ ВІЙНУ

Штучний інтелект, відповідаючи розлого на це запитання, пояснює: «Війну зупинить не один «віршальний удар», а ситуація, у якій удари по енергетиці, логістиці і по заводах (НПЗ та ОПК) призведуть до паралізації економіки та неможливості постачати до армії необхідне, коли ціна продовження війни буде критичною для існування режиму».

Крім того, штучний інтелект зазначає, що існує певна закономірність тривання військових

конфліктів: «Якщо міждержавна війна триває понад 1 рік, то імовірність її завершення кожного окремо взятого року різко знижується. Відповідно до світової статистики, конфлікти, які тривають понад 2 роки, у середньому тривають від 4 до 7 років, поки одна зі сторін повністю не вичерпає ресурси або не станеться різка зміна зовнішніх умов».

Нагадаємо, що раніше повідомлялося про те, що, за даними ШІ, війна в Україні має майже точну кінцеву дату. Війна в Україні може тривати ще певний час, але не виключається настання несподіваного — штучний інтелект назвав головні сценарії.

Igor СЕРОВ, ТСН, 29 серпня 2026 року
<https://tsn.ua/exclusive/koly-ta-ia-rosiia-zavershyt-viynu-v-ukrayini-shi-pryholomshyv-stsenarii-ami-nayblizchikh-misiatsiv>

Втрати України та росії у війні: хронологія заяв військового керівництва та медіа

ВТРАТИ УКРАЇНИ У ВІЙНІ: ЦИФРИ ТА ХРОНОЛОГІЯ ЗАЯВ

У своєму зверненні в перший день повномасштабного вторгнення президент Володимир Зеленський заявив, що загинули 137 українських військових, ще понад 300 отримали поранення.

12 березня 2022 року на пресконференції з іноземними журналістами Зеленський повідомив про 1 тисячу 300 загинилих бійців ЗСУ. На той момент російська армія продовжувала наступ на Київ та повністю оточила Маріуполь.

Після відступу окупантів з півночі України та знищення крейсера «Москва» в середині квітня Зеленський повідомив, що Україна втратила вже до 3 тисяч військових, ще близько 10 тисяч солдатів було поранено.

На початку червня 2022-го президент та міністр оборони повідомляли, що в день гинуть близько 100 українських військових та близько 500 отримують поранення. До кінця липня, за словами Зеленського, середньодобові втрати України знизилися до 30 військових убитими та близько 250 пораненими.

Перед Днем Незалежності, 22 серпня, а також перед тим, як Сили

оборони України перейшли у контрнаступ на південному напрямку, втрати озвучив тодішній головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний — майже 9 тисяч загинилих. Після цього була тривала перерва у публічному оголошенні даних щодо втрат серед ЗСУ.

Оновлену інформацію про втрати Україна озвучила лише 25 лютого 2024 року: на пресконференції Зеленський повідомив про 31 тисячу загинилих військових. Кількість поранених і зниклих безвісти він не назвав. 8 грудня того ж року 8 грудня Зеленський повідомив, що Україна втратила вже 43 тисячі військових та 370 тисяч було поранено.

На початку лютого 2025 року в інтерв'ю британському журналісту Пірсу Моргану президент України повідомив, що втрати України становлять 45 100 військових загинилими. Тоді ж Зеленський заявив, що росія протягом повномасштабного вторгнення, за його даними, втратила близько 350 тисяч солдатів.

Рівно через рік, 4 лютого 2026 року, Зеленський знову озвучив втрати України у війні: 55 тисяч загинилих. Також він додав, що «є велика кількість тих, кого Україна вважає зниклими безвісти».

Вдруге від початку поточного року президент назвав втрати України

наприкінці липня, в інтерв'ю Fox News. За його словами, за роки вторгнення серед бійців ЗСУ — близько 400 тисяч поранених, а також велика кількість тих, хто пропали безвісти.

ВТРАТИ РОСІЇ У ВІЙНІ: ОЦІНКИ МЕДІА, CSIS ТА ДАНІ ГЕНШТАБУ ЗСУ

У Кремлі досі продовжують замовчувати втрати армії за 5 років вторгнення — російське Мініборони востаннє публічно озвучувало дані щодо загинилих у 2022 році, обмежившись цифрою у 5 937 вбитих.

У 2026 році російське Мініборони жодного разу не називало втрати серед своєї армії, тоді як щоденний підрахунок продовжував вести Генштаб ЗСУ. Згідно з даними зведення за 23 вересня, з початку повномасштабного вторгнення втрати росії складають близько 1 522 140 вбитими та пораненими.

Свій підрахунок втрат рф також веде Центр стратегічних і міжнародних досліджень (CSIS, США). За час вторгнення вони публікували дані трічі — 1 березня 2023 року (140 тисяч солдатів — загинілі, поранені та зниклі безвісти), 1 червня 2025 року (975 тисяч) та 1 липня 2026 року (1,391 млн).

Крім зведень Генштабу ЗСУ та

На Генасамблеї ООН президент США Дональд Трамп заявив, що російсько-українська війна завершиться швидше, ніж очікують. Він додав, що Україна та рф втрачає 25 тисяч своїх солдатів щомісяця. Президент Володимир Зеленський востаннє офіційно озвучував втрати ЗСУ цього року у липні і, очевидно, що вони відрізняються від підрахунку Штатів — понад 50 тисяч загинилих та майже 400 поранених бійців від початку вторгнення. Порахувати реальні втрати російської сторони дещо складніше, оскільки у рф звикли замовчувати офіційну статистику. За підрахунками Генштабу ЗСУ, втрати ворога вже перевищили 1,5 мільйона солдатів — вбитими та пораненими. Водночас Центр стратегічних і міжнародних досліджень у США дає дещо менші цифри. Ще менші втрати називали опозиційні медіа у рф. Детальніше — на інфографіці «Слово і діло».

CSIS, свій підрахунок загинилих ведуть російські ЗМІ — BBC разом з командою волонтерів та «Медіазоною», яка позиціонує себе як опозиційне та незалежне медіа. За словами самих журналістів, їхні цифри ґрунтуються виключно на підтверджених повідомленнях про загибель військових, тому не відображають реальний рівень втрат. Останні такі дані медіа оприлюднили 21 серпня 2026 року, заявивши що вони встановили імена 241 088 російських військових, які загинули від початку повномасштабного вторгнення в Україну. Як зазначалося, 56% усіх загинилих — це добровольці, мобілізовані та засуджені, які вихили воювати з виправних колоній, тобто люди, які

ніяк не пов'язані з армією на момент початку війни.

Нагадаємо, раніше ми показували, як змінювалися втрати особового складу армії рф під час вторгнення в Україну. Також ми аналізували динаміку знищення озброєння росіян за чотири роки.

Ще ми писали, які битви на війні проти України стали найкривавішими для російської армії, а також — кого з російських генералів було ліквідовано за роки вторгнення.

«Слово і діло», 24 вересня 2026 року (У скороченому вигляді. Повністю — за посиланням: <https://www.slovoidilo.ua/2026/09/24/infografika/bezpeka/vtraty-ukrayiny-ta-rosiyi-vijni-xronolohiya-zayav-vijskovoho-kerivnyctva-ta-media>)

За перші вісім місяців 2026 року внаслідок російської агресії в Україні було вбито або поранено більше цивільних, ніж за весь 2025 рік. Систематичні атаки РФ роблять життя українців дедалі небезпечнішим. Про це під час засідання Ради Безпеки ООН 23 вересня заявила заступниця генерального секретаря ООН із політичних питань і миробудівництва Розмарі ДіКарло. Відео опублікувала прес-служба ООН.

«Велика кількість жертв серед

цивільного населення, зареєстрована на цей момент у вересні, свідчить про те, що ця надзвичайно тривожна тенденція триває, оскільки ракетні атаки й безпілотники дедалі частіше уражають населені пункти, включно з містами, розташованими далеко від лінії фронту», — заявила заступниця генсека.

ДіКарло нагадала, що Київ та інші міста останніми тижнями зазнавали майже щоденних атак, під час

2026 року в Україні жертвами війни стало більше цивільних, ніж за весь минулий рік — ООН

КОНТЕКСТ

• За даними ООН, від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну загинуло понад 17 тис. цивільних, ще приблизно 54 тис. дістали поранення, заявив 21 вересня голова незалежної міжнародної комісії ООН із розслідування подій в Україні Ерік Мьосе. За його словами, за рік

зокрема, протягом останніх тижнів росіяни били по залізничній інфраструктурі, торговельних центрах, АЗС, складах, а також продовольчих і логістичних компаніях.

кількість жертв серед цивільного населення зросла на 55%.

Автор: Тетяна КРАЄВСЬКА, <https://gordonua.com/ukr/section-war/news-2026-roku-v-ukrayini-zhertvamy-viyny-staly-bilshe-tsyvilnykh-nizh-za-ves-mynulyy-rik-onn-24-09-2026.html>

ОСМИСЛЕННЯ проблем сьогодення на тлі війни з рашистами

Павло КАЗАРІН: Політичний клас хоче виграти вибори замість того, щоб думати, як взагалі дожити до них

Коли низка корупційних скандалів веде на самий верх владної піраміди, це зазвичай означає, що в державі щось зламалося.

Павло Казарін пропонує подивитися на це інакше: якщо резонанс став можливим завдяки розслідуванню, це вказує на те, що в країні все-таки відбувається боротьба з корупцією. Небезпечніше, на його думку, те, що стається після викриття – коли суспільство бачить одні правила для себе й інші – для людей при владі. Казарін говорить про це не лише як журналіст, а й як військовий – він долучився до Сил оборони на початку повномасштабної війни і сьогодні є головним сержантом 2-го батальйону безпілотних систем 104-ої бригади.

– Почнемо розмову з корупційних кейсів. Коли читаєш новини про «Династію», Міндіча і Галущенка, операції «Форест Гамп», «Карфаген» – що тобі спадає на думку найперше?

– Те, що рік тому Картонковий майдан на захист НАБУ і САП своєї мети досяг. Тобто якщо у нас є розслідування, які призводять до підозр і до карних справ, то це означає лише те, що в нашій країні працює імунітет, який здатен захищати організм від корупції. Якби ми були якоюсь Білоруссю, де антикорупційних органів, як і корупційних скандалів, немає, напевно, у нас би рівень сприйняття корупції був би дуже низький. А ось рівень корупції – навпаки.

– Очевидно, що ти не можеш говорити за всіх військових, але у тебе є власне середовище, з яким ти регулярно взаємодієш. Якщо спиратися на сприйняття твоїх побратимів – коли виникає черговий корупційний скандал, то що цих людей найбільше тригерить: сам факт корупції, чи відірваність і вседозволеність еліт?

– Війна – це простір для колективних ідентичностей. Знаєш, до війни ти можеш вважати себе громадянином світу, жити приватним життям, а потім починається війна, і раптом дізнаєшся, що тебе готові вбити за твоє громадянство. І тоді раптом починаєш усвідомлювати, що ти не тільки окрема особа, але і представник спільноти, яка не обмежується твоїм під'їздом, твоїм містом, а замкнута в межах всієї країни.

– Ти раніше говорив, що представники влади комунікують переважно на ті теми, які турбують людей у тилу, але уникають серйозної розмови про реальні труднощі військових. Чи міг би ти виділити три ключові проблеми, про які Володимир Зеленський мав би постійно говорити, але не робить цього?

– Я думаю, що це була би історія про мобілізаційні процеси і все, що з цим пов'язано – починаючи від термінів служби і закінчуючи бронюванням. Взагалі мобілізація настільки непопулярна тема, що комунікацію з цього приводу залишили лише тим, кого не шкода, тобто військовим. Далі, напевно, була би історія і про всі речі, пов'язані з фінансовою складовою в Збройних силах. Третє – я думаю, що не вистачає комунікації президента щодо корупційних скандалів.

– Ти сам згадав про вибори. Але хіба вимушена відсутність виборів не перетворюється на ризик відсутності відповідальності влади перед суспільством?

– Ротація – це єдине, що здатне тримати владу в тонусі. Взагалі податок на довге правління для будь-якої країни є занадто великим. Чим довше людина знаходиться на чолі держави, тим інтенсивніше починає втрачати зворотний зв'язок з країною. І саме тому мене надихнула минулорічна історія з Картонковим майданом. Це ж була не тільки посвята 20-річних у громадян, це був фестиваль таких ініціатив для тих людей, у житті яких до того протестів ніколи не було...

– Михайло Федоров не перейшов у відкриту опозицію, але записав звернення, де закликав провести вибори. Як ти оцінюєш позиціонування колишнього міністра після протестів? Чи часом не загрався Федоров?

– Він тепер вільна людина. Як і будь-яка людина, Федоров має право на свої помилки. Не дуже уявляю, як заклик до виборів у нашій країні мав спрацювати, коли по соціології більшість населення не хоче виборів навіть у разі тимчасового перемир'я. Навряд чи станом на зараз вибори є тим продуктом, який ви зможете суспільству продати.

– На твою думку, яка зараз найбільша проблема Зеленського, окрім кадрової?

– Треба обирати. Мені здається, що Володимир Олександрович страждає класичною для українського політикуму проблемою під назвою «не віримо в інституції, віримо в окремих людей». І це те, що змушувало усіх попередніх президентів так само, як і чинного, уникати будь-яких практик, які призводять до появи інституцій. А інституція, нагадаю, це система, яка здатна працювати, незалежно від того, яким є прізвище керівника. Україні потрібні інституції, а у нас замість цього приходять персоналії. Професійна деформація є у всіх людей, у журналістів є професійна деформація, у педагогів і у Володимира Олександровича, можливо, так само є професійна деформація, пов'язана з бажанням подібати й ухилитися від того, щоб бути обличчям непопулярних рішень. А ще – перекладати відповідальність за непопулярні рішення на когось інше.

Роман КРАВЕЦЬ,

«Українська правда», 29 вересня 2026 року. (У скороченому вигляді. Повністю – за посиланням: <https://www.pravda.com.ua/articles/2026/09/29/8055502/>)

Я не живу минулим. У мене просто нема на нього часу. До того ж, в ньому не можна нічого змінити ні на гірше, ні на краще. яке було, таке було! Але це зовсім не означає, що минуле не нагадує про себе, не порушує кордони часу і не втручається в сьогодення. Навпаки: ще й як втручається! А інколи приходять з доволі неочікуваного боку.

Я вже повних три роки як пішов зі «Швидкої допомоги» на пенсію і маю підстави вважати, що вона в минулому. Але зв'язки, безумовно, залишилися. Та й в десятці «медичних» груп у Фейсбуці залишаюсь активним учасником. Тільки цього разу про мою колишню роботу мені нагадав не Фейсбук, а просто знайомі, «пересічні споживачі медичних по-

пораються фельдшер з санітаркою! Назвемо санітарку молодшою медсестрою, нехай люди думають, що вона – кваліфікований медпрацівник!..» Далі – більше: назвемо водія молодшим медичним техніком! Як звучить, га?!

Через низьку зарплатню, велике навантаження та принизливе ставлення керівництва слідом за лікарями почали звільнятися фельдшери. І скажуть: «Так це ж добре! Є підстава зупинити бригади, а виклики поділити між ще працюючими! І звітувати перед вищим керівництвом про економію фонду зарплатні!..» І не біда, що виклик «Швидкої» перетворився на лотерею: комусь пощастить, комусь ні...

СПОКУТА ЧУЖИХ ГРІХІВ

слуг», як зараз прийнято говорити. А точніше – ті, хто чекав на «Швидку» і не дочекався. Ім дуже треба випустити пару, розказати комусь про шокуючий досвід безсилля перед смертю. І виявляється, що розказати нема кому. Слова «А твоя «Швидка...!» не пролунали відкрито, але я їх почув. Що я мав відповісти? Що все знаю без них? Що давно не працюю, а коли працював, то займав таке місце, з якого ніяк не міг вплинути? Що ніколи не мовчав, створював незалежну профспілку, лаявся з керівництвом, кидав періодично в обличчя суспільству публікації, на які мали образитись і свої, і чужі, когось звинувачував, щось пропонував, пішов не без скандалу... І що все це марно? Чи просто сказати, що тієї Швидкої медичної допомоги, про яку знали і на яку впевнено розраховували, вже давно нема ані за назвою, ані за суттю? Мабуть, останнє було б найчеснішим! Тільки говори-ти таке в інтернеті одна справа, а дивлячись в перелякані і розгублені очі – зовсім інша!

Чоловіків навколо стає помітно менше з причин зрозумілих. Вони завжди жили менше за жінок, а тут ще й війна! І ось дві близько знайомі мені, але не знайомі між собою жінки розповідають мені про одну подію: смерть не старого ще чоловіка вранці на зупинці «кінотеатр Олімп». Червона лінія, поруч – три лікарні, розважальний центр, купа магазинів і, відповідно – море людей... Людині стало погано, і це не залишилось поза увагою перехожих. Ледве умовили викликати «Швидку»... «Ми дзвонили не менше п'яти разів з двох телефонів! Диспетчер 103 спочатку опирался, казав, що вже записав виклик, що нема вільних бригад, а потім просто перестав відповідати на наші номери! Ми казали, що людині все гірше, що вона втрачає свідомість, помирає!...»

Голоси випадкових учасників події тремтять так, начебто вони ще там, начебто ще переживають втрату близько знайомою людини... «Люди давали йому пігулки, прибігли хлопці зі стоматології, що поруч, робили штучне дихання...», – накал розповіді зростає, – а «Швидка» приїхала хвилин через сорок, як не більше, коли ознак життя вже не було!..»

Мені важко чути про таке: своєчасний виклик, чітке формулювання важкості стану, громадське місце, білий день, коли наплив викликів далеко не максимальний, хороша дорога без будь-яких складнощів у піїзді... На такі виклики бригади вилітають метеликом! Що з третьої підстанції, що з сьомої їхати хвилин десять-п'ятнадцять без «сирени Чому ж так довго, так смертельно довго їхала «Швидка»? І я пояснюю моїм співрозмовницям: вільної бригади, що швидше за все, справді не було. А винні в цьому – ті, хто мав би подбати, щоб вона була, бо скільки ж годин нема вільних бригад, скільки нема і самої служби! Ім'я цим людям легіон, а звуться вони не медпрацівники, а «організатори охорони здоров'я». А це – дві великі різниці, як кажуть в Одесі.

Як би я не уникав спогадів, та без них не впоратись. За багато-багато років роботи на «Швидкій» я пережив багато-багато реформ. Служба не була ідеальною, але штатна кількість бригад була аксіомою. І запізнення на виклик було предметом неприємних розбірок. Були лікарі, хоча їх постійно не вистачало. Реформи ж полягали в тому, аби визнати недоліки в роботі нормою життя. На кшталт: «Нема лікарів – і не треба! Нехай

Я не пов'язую деградацію служби безпосередньо з реформою пані Супрун. Все почалося до неї і триває досі. Є інші сили на всіх рівнях: від державного до міського. До керівництва медициною взагалі і безпосередньо «Швидкої» (зараз – екстреної) допомоги прийшли не медики, а посадовці, бездушні і жадібні кар'єристи, які або давно не бачили хворого, або взагалі ніколи його в очі не бачили. І принесли з собою свої моральні правила. А відповідальності перед тими, за чий гроші ти існуєш, та й просто необхідності говорити правду серед тих правил – немає...

Зайдіть на сайт Обласного центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф і почитайте. Там хвалять генерального директора, інших керівників, самих себе, звітують про успіхи, які ніяк не можна перевірити зовні... Але про те, що бригад не вистачає, про запізнення на виклики, про смерті через ненадання вчасної медичної допомоги ви там інформації не знайдете!..

Так, за останні роки стали значно кращими машини «Швидкої», їх обладнання, медикаменти... Але все це має значення лише в тому випадку, якщо дістанеться до людини, що потребує допомоги. І звітувати треба перед тими, хто кличе на допомогу, а не лише перед начальством, яке тебе на посаду призначило!

Чи тільки брехливе і непрофесійне (яка в них взагалі професія, в керівників?!!) начальство винне в руйнуванні самої ідеї швидкої медичної допомоги? Безумовно, ні! Ми всі винні, тільки ступінь вини у кожного – різний. Ті, хто працював і працює, знає досконало ситуацію і мириться з нею, винний! І я – теж не виняток: щось робив, але так і не зробив!..

Ті, що підтримують «правила гри» і хвалять керівництво, – винні вдвічі більше! Та й все громадянське суспільство винне, бо скаржиться інколи мені, або комусь схожому, а на загальне обговорення питання не виносить. І «лідери думок» (так, безумовно, в лапках!), наші медійники-журналісти дуже винні, бо не розслідують скандальні випадки, не з'ясовують об'єктивні обставини, що виникли, не роблять висновки та узагальнення, а в кращому випадку йдуть за поясненнями до того ж самого керівника, який зроду правди не говорив. А потім роблять публікацію з його слів.

І тому марно очікувати, що хтось із числа справді винних в ненаданні необхідної медичної допомоги сам себе покарає, покається, вибачиться, піде з посади...

Суспільство має саме подбати про себе в слабкій державі. У тих країнах, де немає звичної для нас служби швидкої медичної допомоги, є якісь інші, компенсуючі інстанції. Зовсім же дикі країни я не розглядаю.

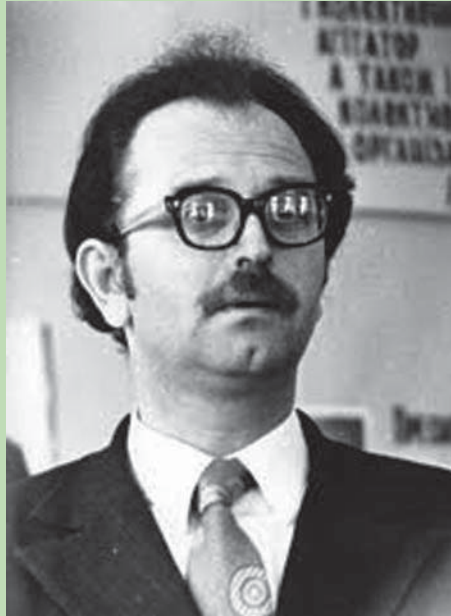
А населення стрімко старішає, збільшується кількість інвалідів, та й кількість аварій, нещасних випадків, травм ніяк не зменшується. Вкрай необхідна доступна та ефективна служба, а не лише свого роду шахрайський колл-центр, який повідомить Петру, що бригада поїхала до Івана, а Івану – що бригада зайнята у Петра. І тоді можна буде жити без скарг і покань з цього приводу: якщо таку необхідність вдасться реалізувати.

Леонід БАГАШВІЛІ,

м. Кривий Ріг, 28 вересня 2026 року.

Світлочі землі української

Коли поет стає вигнанцем на рідній землі...

(Про світло творчості і життєвий шлях Володимира МИХАЙЛИЧЕНКА)

Промінням людських доль повнить-ся світ і розквітає красою своїх творців. У тому числі – таких яскравих майстрів слова, яким був наш земляк Володимир Терентійович Михайличенко. Йому цими днями, 13 вересня, могло б виповнитися 90 років. Але, на превеликий жаль, цього не сталося. Бо поета не стало ще в далекому 1978-му. Та й сама його дорога життя здебільшого поставала густо всіяною тернами перешкод...

Нам обом не довелося зустрітися з ним за його життя, але його високої якості вірші і люди, які добре знали поета, стверджують, що Володимир Михайличенко – дуже світла і визначна як за своєю творчістю, так і за своїми вчинками людина.

1.

Про відомого криворізького поета Володимира Михайличенка я вперше дізналася середина 90-х років минулого століття від ветерана радіомовлення Віктора Костянтиновича Єгорова. Він розповідав, що поет з 16 вересня 1971 року і протягом 1972-го працював редактором «Останніх вістей» Криворізької редакції радіомовлення. Потім під час підготовки матеріалів про нього я багато спілкувалася з його дружиною Ніною Богданівною та з його донькою Марійкою. На жаль, вони теж вже відійшли у засвіти.

Пам'ятаю, як раділа родина Михайличенків, коли в 1997-му році побачила світ книга Володимира Михайличенка «Полум'я» у київському видавництві «Деміур». На превеликий жаль, цю книгу поету не вдалося навіть потримати в руках, бо він помер ще в січні 1978-го року. В ній був його щоденник, вірші та спогади про його життя і творчість. Його дружина Ніна Богданівна, писала: «Влітку 1972 року у нас народилась Марійка. Володимир був уважним і люблячим батьком, ба-

вив, носився і тішився малою донькою. Коли донька піросла, часто вихідні ми проводили на річці Інгульці, де русло робить крутий вигин... Там – первозданна тиша, в кам'янистих скелях – мальовничі гроти, на схилах берегів – нетоптани трави і буйні кущі шипшини та глоду, сірі чаплі і білі лелеки не бояться людей, небо – неозоре, чисте. Іноді у воді господарюють ондатри, і вужик маленький пропливе, виставивши жовтенькі цяточки на голівці. Ця тиша і торжество життя заспокоювали і наводили на роздуми, що дуже мало ми знаємо про навколишній світ»

А далі було моє безпосереднє знайомство з його поезією, яка знаходила відгук у моєму серці...

Криворізький сонет

*Ви чули, певна річ, про Жовтих Вод
минулу славу. Булава Богдана
у гніву день, разюча й невблаганна,
утвердила в безсмерті свій народ.*

*Так поблизу тих місць і цих широт,
Лежить ще одна земля Рудана.
Ім'я оте, легендою їй дане,
Дійшло до нас з минулими темнот.*

*Невже в часи і давні, і прадавні
Тут нетрі, болота були і плавні,
Й ревли ліси, як мамонти, удаль?*

*А нині - скрізь асфальт милує око,
І то "Гвардійська", то "Гігант"
- Глибока,"*

*І на весь світ гримить
"Криворіжсталь".
Володимир МИХАЙЛИЧЕНКО
2.*

Поета не стало в 1978-му, а я ступив на журналістську стежку (починаючи з радіомовлення) лише у вересні 1979-го. Тому й не зустрілися, на превеликий жаль. А своє розуміння його творчості до мене прийшло аж після прочитання в 90-х роках його книги під красномовною назвою «Полум'я». Чому красномовною? Та через те, що він не просто жив, а справді жертвовно, по-сонячному, горів і світив своїми віршами людям, намагаючись допомогти їм у тому, аби зрозуміли, що ж відбувається навколо. Однак все те відбувалося в «імперії зла», як дуже точно, на мій погляд, назвав свого часу Радянський Союз президент США Рональд Рейган. А тому і його фейлетони в газетах (дуже відверті й сміливі як на ті часи), і його дуже глибокі (як за змістом, так і за своєю образністю) вірші нашо́вхувалися на опір з боку правителів. Та й не могли вони, ті радянські правителі-зверхники, спокійно сприймати, наприклад, такі ось рядки Володимира Михайличенка:

*«Все так загострено і законфлічено,
Все так двобоями всюди помічено,
Що серце важчає, стає, як олово,
І взяти хочеться – у руки голову...»*

Після його смерті Олесь ГОНЧАР (один із видатних майстрів слова в ті часи, автор швидко відомого роману «Собор», що вийшов

у світ наприкінці 60-х років) так відгукнувся про творчість Володимира МИХАЙЛИЧЕНКА: «Про Криворіжжя ніхто ще, здається, не писав з такою синівською любов'ю, так талановито».

У своїх поезіях Володимир МИХАЙЛИЧЕНКО неодноразово звертався до свого серця, раз по раз значаючи, що воно його може завести «до Сибіру». Та й розумів, зрештою, що часто-густо «розплачується» за свої досить точні й образні оцінки того, що відбувається навколо, за своє прагнення бачити рідне місто більше українським, а не наскрізь пронизаним суржи́ком у спілкуванні між криворіжцями. Бачив він неодноразово й те, як люди пристосовуються і торгують своїми переконаннями й поглядами на життя заради успішного просування в ті часи кар'єрною драбиною.

Однак найбільше, як мені здається, приваблюють у творчості цього поета його світлі образи і глибока-глибока любов...

Та й не можна не закохатись у такі рядки його, наповнені любов'ю, як ось ці, наприклад:

*«Де червонолиця Саксагань-ріка
селищем гірницьким тихо протіка,
ми з тобою стрінемось, де акацій ряд
білу шаль накинувши, сіє аромат.*

*Поведе нас берегом стежечка крута
за містком з'єднаємо радісні вуста.
Лиш із неба синього у вечірній час
глянуть зорі ясній з заздрістю на нас.*

Не сумуй (ти чуєш нас?)

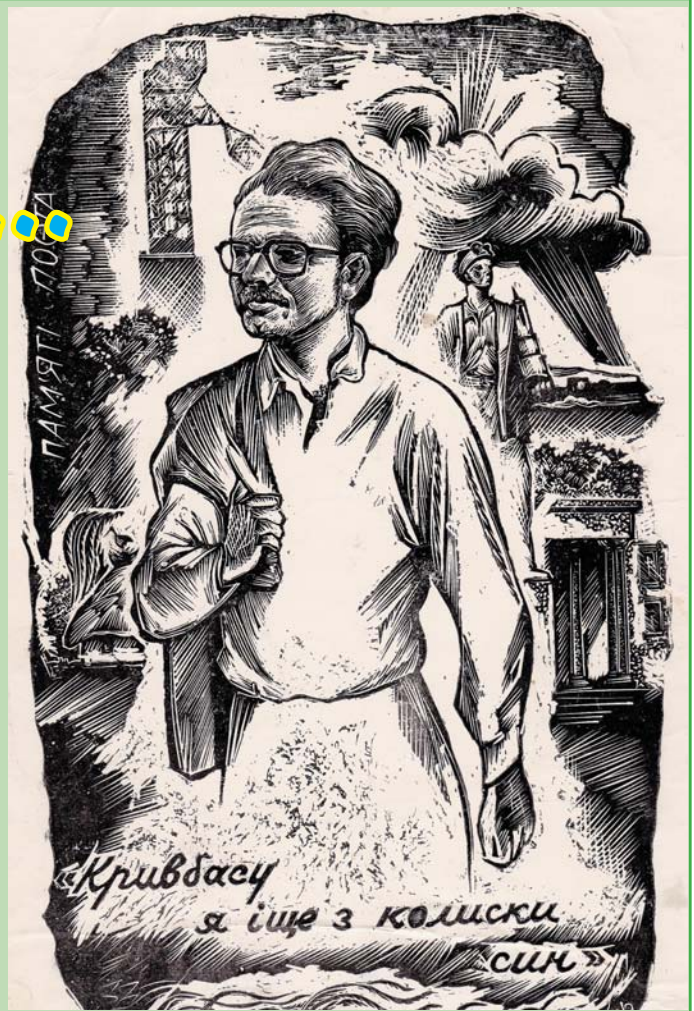
*Саксагань-ріка,
що ти в'єшся стрічкою, тиха та мілка.
Хочеш? Ми позичимо щастя і снаги...
Але ні... затопиш ти милі береги...»*

А ці рядки хіба не зачеплять?
Вчитайтеся, будь ласка:

*«З дитинства милі серцю імена.
Вони в мені у будні і у свята
Дзвенять, мов тугу нап'ята струна:
Вечірній Кут, Мудрьона,
Роковата...»*

*З дитинства милі серцю рудники...
Чом з голови не йдете, стометрові
Копри-гіганти, тихий плин ріки
І залізничні шпали в колір крові?»*

Але пихатим зверхникам геть не потрібне відкрите і любляче поетове серце. Їм потрібні лише влада і гроші, а ще – щоб ніхто їм не заважав правити посеред цих велетен-

ських копрів, глибоких кар'єрів та шахт на тлі чудової природи, де вони шукають лише різні задоволення за рахунок пригноблення інших людей. Тому одного дня Володимира МИХАЙЛИЧЕНКА й побила мало не до смерті надіслана такими нелюдями зграйка пихатих бандюг. Сталося це в 1975 році. Наслідки ж того побиття остаточно і призвели до передчасної смерті 4 січня 1978 року...

Тобто, після постійних різних заборон, словесних наскоків на нього й нескінченної критики, після постійного цькування поета на його рідній землі, його серце зупинилось. А духовний світ Кривбасу – потемнішав, посуворішав, втратив частину своєї краси... Але мало хто це помітив. На превеликий жаль...

Олена МАКОВІЙ і Сергій ЗІНЧЕНКО

На світлинах: (праворуч) екслібрис з Володимира МИХАЙЛИЧЕНКА авторства видатного українського художника Бориса КУНОВСЬКОГО; (ліворуч) – Володимир МИХАЙЛИЧЕНКО (фото розміщене на сайті «ДніпроКультура» за посиланням: [Промінь Просвіти Є
Видавець і засновник-ГО "Криворізьке міське
правозахисне товариство".
Рішення Національної ради України з питань телеба-
чення і радіомовлення про реєстрацію \(ідентифікатор
медіа R30-05100\)
Передплатний індекс: 60093
Адреса редакції: 50099, м. Кривий Ріг,
вул. Церковна, буд. 3, к. 210. e-mail: kmpzt@ukr.net.
Тел. 067-568-39-73](https://www.google.com/search?q=%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80+%D0%BC%D0%B8%D1%85%D0%B0%D0%B9%D0%BB%D0%B8%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%2C+%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9+%D0%BF%D0%BE%D0%B5%D1%82%2C+%D1%84%D0%BE%D1%82%D0%BE&oeq=&aqs=chrome.3.69i59i450l8.76230j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8#sv=CAMSXhoyKhBILXJKdmVVS3EwMUU4Tk1NMg5ySnZlVUtxMDFFOE5NTToORnhiRFpymUydU8xVE0gBCokCg5YdWlFVWV5bk40c0FsTRIQZS1ySnZlVUtxMDFFOE5NTRgAMAEYByDdkvGgDEoIEAIYASACKAE) //</p>
</div>
<div data-bbox=)